

Riktlinjer - artskydd – otillfredställande konsekvensanalys

Introduktion

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har 21 juni 2016 utfärdat Gemensamma riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden i skogsbruket http://www.naturvardsverket.se/upload/nyheter-och-press/press2016/Artskydd_Gemensamma%20riktlinjer_skogsstyrelsen.pdf

Samtidigt skriver GeneralDirektörerna till regeringen att artskyddsförordningen bör utredas https://www.naturvardsverket.se/upload/nyheter-och-press/press2016/Artskydd_skrivelse.pdf .

Därmed höjs artskyddsförordningen och dess konsekvenser till politisk nivå. **Det är nu läge för att fästa uppmärksamheten på vilka problem som bör tas upp i den förestående utredningen och den politiska behandlingen. Förs de till politisk nivå snabbt kan det påverka utredningsdirektiv och höja sannolikheten för att en tillräckligt täckande utredning kommer till stånd.**

Därför skriver jag två artiklar före sommaren.

[Jag har i ett tidigare dokument analyserat och kommenterat de exempel som ges i riktlinjerna.](#)

I denna artikel är huvudsyftet reflektioner omkring konsekvenserna med utgångspunkt från den konsekvensanalys som finns i riktlinjernas bilaga 2. Det är inte lätt att förstå och jag har inte grubblat länge över artskyddsförordningen implementering. Lite är nog naivt, men man lär sig ju så småningom så artiklarna förbättras. Den här bloggartikeln har ändrats lite och fokus på konsekvenserna minskats, delvis eftersom de artvisa vägledningarna för fåglar nu närmar sig att bli klart (se fågelavsnittet nedan). Jag har för avsikt att återkomma med fler bloggartiklar, men troligen inte före början av september, och jag kanske lägger av.

Jag anser att skogsmarkägarna bör dokumentera erfarenheterna av riktlinjerna med organiserad systematik, så analyserna av detta kan tillföras kommande utredning och politisk hantering.

På mig verkar ”riktlinjerna” provocerande, förefaller olycklig snedsits mellan ”miljö” och markägarintressen och [detta provocerande förstärks av det första fallet efter implementeringen](#). Om administrativt trassel och påverkad areal blev relativt måttlig, så borde jag inte blivit provocerad och skulle inte skrivit detta. Detta är nu ett viktigt motiv att verkligen försöka få tillstånd en utredning med en ordentlig konsekvensanalys och ett skäl att kritisera myndigheterna för att de inte försökt göra något som liknar en sådan.

Lite misstänksam mot Naturvårdsmyndigheternas tolkningsföreträdare och kravet på att de som tvivlar skall lägga fram en bevisning bortom rimligt tvivel blev jag senast, när jag tog del av argumenten mot reduktion av skarv i Stockholms län eftersom det sades inte finnas några som helst vetenskapliga skäl att tro att Skarv påverkade fiskbestånden <http://www.dn.se/arkiv/stockholm/15000-skarvar-ska-bort/> . Ligger verkligen inte skarven i Stockholms län en bit över vad som behövs för ”lokalt” gynnsam bevarandestatus? Det är en av de många livskraftiga fåglar som Naturvårdsverket försvarar att det måste finnas många av även när de lokala populationerna är stora. Det kommer en ström med denna typ av ifrågasättanden med ett något krystat artskyddssvar, som gör det mer motiverat för mig att tro att riktlinjerna är inledningen till något som går onödigt långt och tar för liten hänsyn till andra konsekvenser än fågelns.

Tongivande miljöansvariga har ofta en tendens att förringa skogsägarnas miljöintresse och överdriva deras profitintresse. Detta märktes nyligen på allra högsta nivå i EU http://www.cepf-eu.org/artikkel.cfm?ID_art=879&utm_content=bufferee989&utm_medium=social&utm_source=twitter.com&utm_campaign=buffer . Detta är en anledning för Sverige att inte hårdtolka EU i det skogliga artskyddet. Jag tycker uppriktigt sagt det känns bättre om Sverige försöker göra det skogliga mindre beroende av EU riktlinjer, som tydligen inte fungerar särskilt bra om de hårdtolkas. Det hjälper inte att försöka anpassa sig till EU "kommissionen" och detaljer i EU-instruktioner och riktlinjer, EU kommer alltid att vara missnöjt med "naturen" i skogen. Därför bör EU åberopas sällan och beslut huvudsakligen bygga på svenskt förnuft och inte EUs tankar, när det finns utrymme för tolkningar. Dessutom så är det ganska fejt att åberopa EU, när faktiskt svenska politiker är delansvariga.

Galna fåglar

Riktlinjerna skall bygga på att artvisa vägledningarna. [Skogsstyrelsen tar fram artvisa vägledningarna för prioriterade fåglar](#). Dessa omfattade 65 fågelarter 160701. Några kanske ännu inte är införda, jag förstår inte precis vad de avgränsningar som anges i tabellhuvudet innebär, och huvuddelen av de införda verkar fått sin utformning i slutet av juni. Intrycket är att artvisa vägledningarna borde ges för fler fågelarter. Den i dagsläget högaktuella Lavskrikan finns inte där. För andra artgrupper föreligger inte de artvisa vägledningarna och sådana är förmodligen inte ens initierade. Jag har ganska svårt att förstå varför inte, det måste vara bra att kunskapsläget är sammanfattat för de arter där Skogsstyrelsen ibland önskar restriktioner, om inte annat för att uppmärksamma berörda markägare på och sedan hoppas på frivilligt naturintresse. De artvisa vägledningarna verkar ge god information till markägare och tjänstemän. De ger dock ingen information om bevarandestatus, vare sig lokal eller på nationell nivå. I Sveriges rapport till EU verkar de flesta artgrupper ingå, men inte fåglar. Så fåglarna behandlas väl på något annat sätt, vilket inte underlättar varken min eller andras förståelse, var det inte meningen att alla som på ett eller annat sätt har ett skyddsvärde skulle behandlas på samma sätt? Bevarandestatus är den viktigaste informationen eftersom det är det viktigaste och övergripande beslutskriteriet. I den mån bevarandestatus för mindre områden uppskattas skall väl också de för nationen vägas in. Om huvudsyftet med bedömningen är hur bevarandestatus påverkas måste man väl klarlägga nuläget? Det finns väl inget hinder för att göra det för varje område där det behövs i förväg. Hur det görs är knappast förståeligt och förutsätter troligen onaturliga arter som inte på olika sätt fluktuerar och onaturliga livsmiljöer som antas vara geografiskt konstanta. Men dessa avgöranden skall alltså göras av någon tjänstehen, olika för varje län och olika "från fall till fall", och den som sitter i centrum (länets skogshandläggare) har i allmänhet grunda kunskaper och erfarenheter av just artskyddsdirektivet. Definitionen för bevarandestatus är inte "precis" och markägaren kan inte förutse vad resultatet blir, utfallet kommer att variera mellan län och tjänstehen, öppnar man det för reella överklaganden kommer det förmodligen att bli långa och besvärliga processer med oförutsägbara och varierande resultat. Etc. Verkar inte "rättssäkert" eller verklig hjälp för att markägare skall förstå, ens om markägaren upplyses om förhållanden och ombes att föreslå restriktioner. Många markägare kommer att tro att deras bästa strategi är att lämna så få upplysningar som möjligt. Tillämpningsformerna ger mycket starka incitament på att i möjligaste mån försöka glömma om det finns något av naturvärde på fastigheten.

Skogsstyrelsen kunde istället för de mindre hotade av arterna påpeka relevanta artobsar och skicka ut de artvisa vägledningarna utan hot (kanske med begäran att avverkningsanmälan kompletterades men igen utan hot). Detta skulle säkert ha effekt och vara mycket lätthanterligare.

Fem av de åtta exemplen på tillämpning av artbevarande i riktlinjerna är fåglar. Fåglar är bra för att diskutera artskydd eftersom de är en grupp som är lätt att "mäta". Det är därför ett skäl för att befara skevhet i riktlinjerna att de i så hög grad exemplifierar fåglar. Men tillämpningarna hittills på fåglar ger stor oro för att tillämpningar på fåglar kommer att sägas bygga på vetenskapliga resultat även om dessa direkt motsägs av "verkligheten". Den tongivande forskaren bakom dagens skogliga artskydd [Angelstam \(2001\) skriver på sid 125](#) (I Ekelund (editor) 2001): "Det finns kritiska tröskelvärden för hur stor minskning av olika livsmiljöer som arterna tål utan att dö ut... Färska forskningsresultat som visar på kritiska tröskelvärden finns för fler välkända arter som vitryggig hackspett, tjäder, lavskrika och stjärtmes". Bara en av dessa fyra är nu rödlistad. Varför är tre av de fyra fåglar som vetenskapsmännen gör föremål till analyser av kritiska tröskelvärden sådana som nu inte är rödlistade? Det finns således anledning att allvarligt tvivla på att minskningen av den verkliga livsmiljön ger anledning att befara att dessa arter står inför ett nära utdöende, deras numerär har inte minskat mycket. Man borde ju åtminstone vänta tills de blev rödlistade med hotfulla kontakter, och dessutom kritiskt granska de vetenskapliga resultaten, som kanske var färska 2001, men nu ter sig föråldrade och oförenliga med verkligheten. Visserligen finns det möjligheter att använda bevarandestatus för mindre områden, men jag tycker Skogsstyrelsen överskrider sin handlingsfrihet att se mer storskaligt på det. [Mångfalden \(artantalet\) för de svenska fåglarna ökar och kan förväntas göra så även om det kommer att ske vissa förändringar i populationsstorlek och exakta utbredningsområden](#), de åtgärder som faktiskt Skogsstyrelsen vidtar verkar ofta överdrivna. Jag menar förstås att Skogsstyrelsen, där det verkar befogat, skall upplysa om förekomster och lämpliga hänsynstaganden, det ger nog ofta effekt. Bara att det inte vanligen behöver vara förknippat med mer eller mindre uttryckliga hot och upplysningar.

Jag sammanställer nedan en tabell med fågelarter. Uppgifter i första hand från de artvisa sammanfattningarna, och i andra hand från exemplen i riktlinjerna, i tredje hand från Artdatabankens rödlisteuppgifter. Fågelarterna som tas upp är de som finns i exemplen, de som Agnefjord (2001) använder för att exemplifiera tröskelvärden och skarv för att jag nämnt den ovan.

		Rödlista	Populations- utveckling 1980-2012	Populations- utveckling 2001-2012	Populations- storlek	
Kungsörn b1		Nära hotad	+ 25%	Stabil	680 par	
Tjäder b1		Livskraftig	Stabil	Stabil	350000 par	
Talltita 0		Livskraftig	-50%	-10%	800000 par	
Tretåig Hackspett b1		Nära hotad	-25%	-35%	9200 par	
Vitryggig hackspett b1		Akut Hotad	-96%	-50%	< 5 par	
Stjärtmes &		Livskraftig	Stabil	Svagt ökande	?	
Lavskrika &		Livskraftig	Minskning 10 - 40%	Långsamt minskande	50000 par	
Skarv &		Livskraftig		ökande	>47000 par	

& = ej med i Artvisa vägledning 160701; b1 = fågeldirektivets bilaga 1

Det förefaller mig finnas massor av individer av de flesta fågelarter som blir föremål för myndigheternas intensiva omvårdnad.

Exemplet lavskrika, första implementering efter att direktivet fastställts:

<https://via.tt.se/pressmeddelande/forbud-mot-avverkning-i-lavskrikerevir-i->

[gavleborg?publisherId=415163&releasId=652248](https://www.gavleborg.se/publisherId=415163&releasId=652248) Totalt avverkningsförbud för fem markägare! Lavskrikans utbredningsområdes nordgräns verkade dragit sig tillbaks tio mil de sista tre decennierna och det är bedömdes därför kritiskt att hindra skogsavverkning för att bevara utbredningsområdet. Att utbredningsområdet för arter med en sydgräns drar sig tillbaks 10 mil de sista tre decennierna är ju precis vad man kan förvänta av den pågående uppvärmningen, men har tas det som skäl för att stoppa skogsavverkning. Lavskrikorna har minskat med 10 - 40 % de senaste 30 åren och beräknas f.n. uppgå till mellan 31 000 och 72 000 par (artfakta) och bedöms fortsatt minskande, men i så långsamt att den inte längre är rödlistad. I det aktuella området sägs den sedan 1990 minskat från 21 revir till 9 nu. Jag anser att angivna siffror är för statistiskt osäkra för att ta till intäkt att det verkligen är en minskning. Osäkerheten i populationsstorlek för hela Sverige är mer än en faktor två. Enligt svensk fågeltaxering varierar antalet i landet mellan år med en faktor två. Det finns inget stöd för att de skillnader i populationer i de små delar av Hälsingland som beslutet bygger på beror på något annat än statistisk slump. Det är naturligt att arter ändrar täthet i olika delar av sina utbredningsområden och så små systematiska ändringar som skett bör inte få så stora konsekvenser som att avbryta pågående markanvändning.

Lavskrikans revir är 50-150 ha. Skogsstyrelsen skriver att inom reviret får finnas högst 15% öppna ytor eller ungskog. Jag kan inte återfinna uppgiften på artfaktabladet, och den artvisa vägledningen för lavskrika finns inte (160707), så det kan inte verifieras och det låter knappast trovärdigt för mig.

Av riktlinjerna framgår att skall vara mindre krav på befarad påverkan (av avverknings) om arten inte är rödlistad eller har (nationellt?) gynnsam bevarandestatus eller inte är sällsynt. Dessa uppgifter som påverkar beslutet verkar inte finnas i beslutsdokumentet, och jag förmodar att ingen hänsyn tagit till detta. Uppgiften att arten inte är rödlistad ges i beslutet med subjektiv vinkling: minskningen (de sista fem åren) är inte så hög att den skall tas med i rödlistan. Jag anser inte det är statistiskt säkerställt att det varit någon minskning de sista fem åren, Artdatabladet är bara säker på att minskningen varit minst 10% de sista trettio åren och de variationer i individantal som påtalats är så stora att de inrymmer möjligheten att antalet varit konstant sedan 2009.

Lavskrikan är visserligen stationär men reviret kan ändå ändra utsträckning. [Förra gången avverkningsförbud pga lavskrika var på tapeten efter observationer av lavskrika i området kunde fåglarna inte återfinnas något år senare, fast Skogsstyrelsen räddade situationen genom beslut om avverkningsförbud med annan motivering.](#) Man undrar vad som händer om lavskrikan inte återfinns igen i omedelbar närhet till den tänkta avverkningsområdet.

Det sägs att Skogsstyrelsen har yrkat på att lavskrikan skall tas bort från listan över mest skyddade arter. Mycket förnuftigt tycker jag. Men att Skogsstyrelsen nu baxat den fram till ett stort avverkningsstopp minskar chansen för att detta blir verklighet.

Man kan också ställa frågan om proportionalitet. Även om det finns en risk att lavskrikans utbredningsområde minskar, står den i proportion till skadan för verksamhetsutövarna och den pågående verksamheten?

Det talas om dialogprocess. Det går knappast att ha en dialog beträffande lavskrikan. Det är psykologiskt att ge ett avverkningsförbud utan att erbjuda något istället. Det verkar inte som Skogsstyrelsen ansträngt sig tillräckligt mycket för att finna och erbjuda alternativ i lavskrikefallet. Att hantera frågan rättsligt med överklaganden låser positionerna istället för dialog och kompromisser. Det försvårar dialog även i andra sammanhang.

Jag tycker mycket väl samhället i någon form kan köpa (expropriera) skogen och låta den stå några decennier och sedan fatta ett beslut. Ur många synpunkter är det bra att förlänga rotationstiden för några skogar och den kan växa in i att bli "naturtyp".

Rättssäkerhet? Visserligen kommer ärendet att överklagas, men här gäller troligen omvänd bevisföring i en situation när mycket är oklart och osäkert. Överklagandet kommer sannolikt att avfärdas när det avgörs efter några år kanske. Osäkerheter som framförs kommer att avvisas med "försiktighetsprincipen". Markägaren eller LRF kommer inte att kunna bevisa bortom rimligt tvivel att Skogsstyrelsen inte har rätt även om Skogsstyrelsen inte kan bevisa bortom rimligt tvivel att markägaren inte kan avverka arealen eller en del av den av lavskrikevårdsskäl. Och resultatet kommer inte före direktiv för en utredningsperson skrivits. Jag tycker förresten inte utredaren bör vara jurist eller miljöjurist. Att Skogsstyrelsen faktiskt uppmanar till överklagande ser jag som en önskan att driva implementeringen av Artskyddsförordningen längre. Får Skogsstyrelsen godkänt på ett beslut att förbjuda avverkning, så kan man nästa gång välja ett ännu mer diskutabelt fall tills man får stopp. I ett rättssystem som i mycket har omvänd bevisbörda i artskyddsärenden som "försiktighetsprincipen" är det en fördel om fattade beslut om avverkningsförbud överklagas och inte tvärtom – att beslut att inte utfärda avverkningsförbud överklagas. Om Skogsstyrelsen ville minska konfrontationen mot markägare borde Skogsstyrelsen arbeta tvärtom.

De farhågor hur Skogsstyrelsen avser att implementera artskyddsdirektivet tycker jag blivit bättre underbyggda genom den första "skarpa" tillämpningen.

Exemplet vitryggig hackspett. Målet sägs vara 100 häckande par, men jag tror Naturvårdsverket mörkar vad som kommer att krävas om detta lyckas.

Konsekvensanalysen (riktlinjerna bilaga 2)

Myndigheternas inställning till konsekvensanalys, citat "I många remissyttranden efterfrågas en konsekvensanalys som skulle innebära recension av befintlig lagstiftning och analys av tillämpningen av densamma i skogsbruket. Det är inte Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens roll eller uppdrag att genomföra en sådan konsekvensanalys". Det är knappast "en recension" som borde finnas. Jag tycker den ofullständiga konsekvensanalysen nödvändiggör den utredning, som generaldirektörerna faktiskt ber om. Då elimineras ju generaldirektörernas argument mot att en ordentlig konsekvensanalys av artskyddet. Dessutom: en utredning både får och skall ju delvis vara en recension! Och skogsbruket kommer förmodligen att fortsätta att ge recensioner allteftersom avverkningar stoppas.

Minskar lönsamheten i skogsbruket. Det nya artskyddet gör skogsbruket mindre lönsamt. Detta leder på sikt till minskad tillväxt och mindre uttag av mindre värdefull råvara jämfört utan det förstärkta artskyddet. Rekryteringen av skogsägare med intresse för skogsbruk försämras. En konsekvensbedömning kanske kan visa att denna konsekvens är försumbart liten (även utan diverse ifrågasättanden av min slutsats), då är behovet av en fördjupad konsekvensbedömning i detta avseende inte så stort. De farhågor som finns inom skogsbruket kan avfärdas för skogsbruket som helhet och nationen, och begränsas till konsekvenserna för en liten del. I förhållande till skogsbrukets avverkningsintäkter små effekter tycker jag inte behöver utredas om de kan visas vara små, men här är ju grundidén att inskränkningar skall kunna göras även om de orsakar STORT men för verksamheten. Därför förordas att det görs en skattning av den kvantitativa omfattningen på dessa men.

Skogsbruket har betonat värdet av "frihet under ansvar", dvs att skogsbruket frivilligt medverkar i ett artskydd och naturvård som är större än lagen tvingar. Det är nog i praktiken omöjligt att utvärdera vad skärpta tvingande krav på grunder som inte kan bli särskilt exakta och lämnar stort utrymme för subjektivitet kan ha för effekter, men kanske kan en politisk behandling ge något konstruktivt. Ur den synpunkten är det bra att politiken tar sitt ansvar via en utredning. Men politiken har ju hittills misslyckats med vargfrågan trots en miljöpartistisk vargminister, så allt för stora förhoppningar skall man nog inte ha.

Som referensalternativ borde 2013 års regelverk användas, inte enligt de riktlinjer som gällde 2015 hur nu dessa såg ut. Hur mycket blir totala "merkostnaden" av det utvecklade nya regelverket som beaktar artskyddsförordningen utan att påverkas av pågående markanvändning skogsbruk 2017? Framförallt hur mycket ökar skogsbrukets "kostnader" och hur mycket minskar "skogsproduktionen".

Om effekterna blir relativt små behövs inte ingående analyser. En konsekvensanalys kunde då se ut som: Huvudprognosen för 2020 är att 92 % av slutavverkningsanmälningarna/slutavverkningsanmäld areal överhuvudtaget inte kommer att ifrågasättas och kan verkställas efter sex veckor, 4% kan genomföras ett år efter anmälan och med minst 95% av beräknat uttag, 1% kommer att kunna genomföras, 3% kommer att stoppas och fordrar ny/starkt förändrad anmälan.

Utländska erfarenheter. Sverige sägs vara sent ute att implementera artskyddsförordningen. Därför borde det redogöras för konsekvenserna i Finland, Norge och Danmark, där situationen är likartad (i den ordningen) utom att de väl inte är så senfärdiga med att implementera direktivet som i Sverige (Norge är visserligen inte med i EU, men tillämpar säkert en ekvivalent).

Effekterna små före april 2015. "Förra året kom cirka 60 000 avverkningsanmälningar in till Skogsstyrelsen och av dessa kontaktades Skogsstyrelsens tillsynsenhet i kanske ett 50-tal ärenden för rådgivning om hantering av artskydd. I april 2015 gjordes en sammanställning inom Skogsstyrelsen där det framkom att under perioden april 2014 till april 2015 fattades knappt 20 beslut som rörde

artskydd och det skrevs ett 25-tal samrådsmeddelanden som rör fridlysta arter.”

Denna statistik verkar visa att skogsbruket inte utsatts för allvarlig påverkan (utöver ”frivillig” eller ”förhandlad”) av artskydd före 2015. Tvärtom verkar det fungerat mycket bra. Att det uppstått problem i enstaka fall bör ses positivt, även om markägarna gjorde vad som rimligen kan begäras kan man inte förvänta sig att de upptäcker alla artrelaterade problem, och att några markägare inte gör vad som ”rimligen kan begäras” är naturligt, en del fungerar av olika skäl helt enkelt inte så bra som ”rimligen kan begäras” i standardfallet, och några kommunikationsmissar eller missförstånd kommer alltid att ske. Så låg frekvens som blir föremål för skogsstyrelsebeslut visar alltså troligen inte på något systemfel eller oacceptabel nonchalans från markägare som behöver åtgärdas. Skogsstyrelsen skall utöva en tillsyn och i detta måste rimligen ingå att ett litet antal ärenden lagförs. Det finns alltså ingen anledning att ur denna statistik som markägare se annat än positivt på Skogsstyrelsens roll, möjligen kan det vara tvärtom, att naturvårdare kan befara att tillsynen inte varit tillräckligt aktiv.

Mer utförlig ärende statistik Hittills ter sig den statistik som förts tillräcklig, men som en konsekvens av det vidgade artskyddet bör den utvidgas, systematiseras och blir mer regelbunden. Jag har haft kontakt med Skogsstyrelsen om detta och tror efter den kontakten att det är Skogsstyrelsens avsikt. Skälet är skogsägarnas (och min) oro för konsekvenserna. Märks inte konsekvenserna som en väsentlig ökning är detta ett starkt skäl att avfärda oron. Den första versionen av den nya statistiken bör presenteras så att den kan tillföras utredningen så att den då är så färsk som möjligt samtidigt som utredningen får tid att beakta resultaten, fast å andra sidan kanske det tar tid innan fullt genomslag visar sig i statistiken. Årlig statistik vid årets slut med början av statistik för 2016 inklusive ändring mot tidigare år verkar bra.

Som konsekvens framförs: ”Ur miljösynpunkt innebär osäkerheterna och otydligheterna att fridlysta arters bevarandestatus riskeras av skogsbruksåtgärder.” Eftersom osäkerheten och otydligheterna är mycket stor efter bevarandestatus är så luddigt och oförutsebart så blir osäkerheten och otydligheten stor även om riktlinjerna tillämpas.

Lavskrika är vanlig! Det finns cirka 50 000 lavskrikepar, de har revir på cirka 100 hektar vardera. Då blir den sammanlagda arealen av skogar med lavskrika cirka 5 miljoner hektar, cirka en fjärdedel av skogen är en del av ett lavskrikerevir. Därmed berör cirka en fjärdedel av alla avverkningar ett lavskrikerevir. Varför har då Skogsstyrelsen bara stoppat 5 avverkningar av de 60000, som årligen anmäls, åberopande lavskrika istället för tusen gånger fler? Kanske, trots farhågorna, endast en mycket låg andel av planerade avverkningar verkligen kommer att stoppas? **Det är angeläget att både Skogsstyrelsen och skogsbruket ser till att det finns rättvisande tillräckligt utförlig statistik om detta, som ger underlag för framtida bedömningar.**

Minskat stöd för kraften och prioriteten i artskyddet Vad är chansen för att allt fler blir negativa till artskyddsförordningens överordnade ställning (se tex skarvfallet ovan) och att detta resulterar i en försvagad ställning för artskydd överhuvudtaget utanför skogsbruket? Kanske också svårt att komma till något meningsfullt om, men frågeställningen bör tas upp. Själv känner jag ett behov av att - i brist på andra medel att påverka de som bestämmer över Sverige - ironisera över hur myndigheterna gör en höna av en fjäder i en artikel som den jag skrivit

<http://www.skogsaktuellt.se/artikel/49989/debatt-det-svenska-artutdoendet-overdrivs.html> .

Kanske något i stil med att den omfattande apparaten för att gynna fågelskådare som skådar i delar av län där den lokala gynnsamma bevarandestatusen bedöms hotad för t ex lavskrika, entita och tjäder (istället för att nöja sig med att andra fågelskådare får fler i närområdet och att antalet fågelarter att beskåda i Sverige ökar). Får säkert många svenskar att ”feel good” och Sverige utövar

därigenom press på de länder som förvänta bevara tigrar och noshörningar. Fast jag väntar nog till hösten. Jag tror också det relativa förtroendekapital Skogsstyrelsen nog hittills haft tar allvarlig skada av det sätt artskyddförordningen implementeras, det fanns handlingsutrymme för större flexibilitet och mer hänsyn till markägarna, och det fanns större möjligheter att koppla ärenden till olika kompensationsstyper.

Ekonomiska konsekvenser för markägaren När myndigheter framtvingar åtgärder så skogsbruket allvarligt störs borde "ekonomiska" avväganden mellan nytta och skada göras på olika nivåer, även ur ett enstaka skogsinnehavs perspektiv. Även utan avvägningar borde konsekvenser kvantifieras. Därför borde berörda arealer, förseningar, omplanering, utredningar, framställande av underlag, osäkerheten för skogsbrukarna kvantifieras. Arbetskraft och andra resurser skall tidsplaneras, kontrakt med entreprenörer och köpare skrivs. Det strör grus i maskineriet om förespeglade eller kontrakterade löften inte kan hållas. Kompletterande underlag tar tid och kostnader att ta fram. Att markägaren själv eller de avverkningsplanerare som anlitas skall kunna leva upp till eventuella myndighetsförväntningar att identifiera en av hundratals kritiska arter är fullständigt orealistiskt.

Negativa incitament att meddela observationer av arter som kan användas som motiv att stoppa verksamheten. Det bästa ur skogsägarens synpunkt är väl att observera och införa i skogsbruksplan minsta möjliga information om arter som kan leda till totalt förbud av verksamheten utan att ersättas för att avbryta pågående markanvändning. Jag tycker det verkar orimligt av Skogsstyrelsen att lägga krav på markägaren att lägga ned energi eller förvänta engagemang för detta.

Lokal bevarandestatus??

Artskyddet i Sverige bygger vad jag förstod av exemplen på "lokal bevarandestatus" som på mig förefaller vara ett grundläggande missledande begrepp och utan förankring i biologi, eftersom det axiomatiskt förutsätter att arter inte får minska sina utbredningsområden lika med de "historiska" (vad nu detta är, men om man vill EU anpassa, så kan man utgå från läget 1995 då Sverige anslöt till EU). Inte heller utbredningsområde är relevant, bättre anpassning till EUJ med livsmiljö eller något sådant som inte är konstant inom ett utbredningsområde och antyder tolerans mot ändringar i utbredningsområde som har med förändringar i livsmiljö att göra. Naturen fungerar inte så, arter kommer och går, ibland ökar de ibland minskar de. Klimatförändringar, ändringar i andra arter, ändringar i mänsklig påverkan, kvarvarande effekter av tidigare förändringar och slumpen och - på längre sikt - istider, gör att arters lokala förekomst ständigt ändras. Arters förekomst har också mycket stora försöksfel och att säga att det blivit en förändring över ett mindre område har ofta så låg statistisk säkerhet att det är meningslös information. "Försiktighetsprincipen" kommer ofta kommer att leda till ackumulerat omotiverat stora restriktioner för skogsbruket. Människan har haft ett dominerande inflytande i Sverige sedan isen drog sig tillbaka, det existerar ingen natur eller naturlig förekomst i strikt mening. Vad jag vet finns det inte heller något starkt juridiskt stöd för att begreppet generellt måste implementeras i artjuridiken och inte heller någon begriplig allmänt vedertagen definition. Problemen minskar dock om de områden och populationer bevarandestatus och dess förändringar skattas för är stora- säg norra och södra Sverige.

Bevarandestatus estimeras utgående från ett tiotal olika faktorer, värdena på dessa och hur de skall vägas ihop varierar mellan den som räknar. För de stora rovdjuret har många sådana beräkningar gjorts och vargfrågan är fortfarande kontroversiell. När riksdagen försökte utnyttja de "bästa" forskarna för "bästa skattningar" ledde det inte till frågans lösning. Inte ens Naturvårdsverkets senaste beslut baserat på tre olika forskargrupper utredningar under den nya regeringens tid medförde något genomslag för reglering av Naturvårdsverk och länsstyrelser.

Arter migrerar mellan olika lokaler. Detta påverkar de lokala bevarandestatus mer ju mer lokalt det beräknas. De problem som beror på låga antal individer och förekomster och osäkerheten i skattningarna blir större ju mindre lokalerna väljs. Därför är det klokare ju större lokalerna är.

Bestånd i naturen är inte konstanta utan drabbas naturligt av ibland dramatiska händelser som brand, storm, översvämning, försumpning, åldrande och succession. Dessa ständiga ändringar i och i närheten av bestånd påverkar nästan alla arter på plats. Det känns fel och onaturligt att överdramatisera vad som händer vid slutavverkning av ett bestånd på det sätt artskyddsdrivarna nu önskar. Det blandas lätt ihop med artikel 17 bevarande status som räknas ut för EU-arterna men motsvarande tycks inte ens räknas ut för andra arter, vilket leder till en icke transparent skillnad mellan hur olika arter utvärderas

Artskyddet bygger på att gynnsam bevarandestatus skall nås och upprätthållas i "närområdet"; "lokalt". Detta förutsätter bedömningar, som är nästan helt otillgängliga för markägaren, och även för myndigheterna förutsätter en kunskap om arters förekomst som sällan finns i adekvat omfattning. Dessutom är själva begreppet inte väl definierat på ett sätt som är lämpat för kvantitativa överväganden. Myndigheterna bygger förekomst från för arterna starkt intresserade privatpersoner, som kanske hört talas om markägarens planer, oftast är tillräckligt och gör inte egna inventeringar.

Livsmiljö eller naturligt utbredningsområde? EUs "krav" och riktlinjer talar nog om livsmiljöer, förskjutningen mot tolkningen att en livsmiljö är lika med ett mycket litet permanent avgränsat geografiskt område är nog ett exempel på den svenska överimplementeringen av artskyddsdirektivet. Där riktlinjerna definierar bevarandestatus står livsmiljö två gånger, men det står också att gynnsam bevarandestatus kan ifrågasättas om "artens naturliga eller hävdbevingade utbredningsområde varken minskar eller sannolikt kommer att minska inom en överskådlig framtid". Det finns ingen natur, den fd naturen är överallt mer eller mindre starkt människopåverkad. "Hävdbevingad" utgår från de förutsättningar arten har med hänsyn till människans påverkan och hur långt tillbaks det syftar är osäkert det kan mycket väl vara nutid, och "modernt" skogsbruk kan ju sägas pågått nära ett sekel. För att kunna hävda att ändringar i "hävden=skogsbruket" orsakat förändringar i utbredningsområdet och därför motivera t ex avverkningsförbud, räcker det inte med att arten minskar, förändringarna i skogsbruket måste också varit påfallande. Ändringar i förutsättningar ändrar på vad hävden ger för förutsättningar. Livsmiljön i ett område ändras av olika orsaker, då är det naturligt att arttätheten påverkas. Ett exempel är att med den pågående uppvärmningen flyttas arternas sydgräns norrut. Det kan inte vara lagstiftarens mening att allt sämre klimatgivna förutsättningar för en art (som till exempel påverkar konkurrensen) skall kompenseras av ökade krav på den sedan länge pågående verksamheten.

Turistintäkter? Vår fina Natur är en turistattraktion, men det ständiga gnatet och ifrågasättandet om Naturen verkligen är fin ger för potentiella turister intrycket att den är vanvårdad, och minskar därigenom efterfrågan på detta naturutnyttjande och den ekonomiska vinningen av den för glesbygden. Turismen gynnas också av den infrastruktur ett lönsamt skogsbruk genererar. Jag tror att även turistnäringen gynnas av en mer balanserad syn än implementeringen av artskyddsförordningen verkar ge underlag för. Jag tror att de marginella ökningarna av lokala förekomster av några fågelarter inte ens ur turistsynpunkt uppväger nackdelarna. Turism över långa distanser har höga miljökostnader och bör därför egentligen inte stimuleras.

De administrativa formerna driver fram för lokala bevarandestatusskattningar. Den grundläggande iden är att varje länsstyrelse skall göra bedömningar av det område som lokal bevarandestatus skall uppskattas för. Konstruktionen med länsstyrelsevisa analyser i början av beslutspyramiderna gör

med automatik att bevarandestatus vanligen uppskattas för del av län. Det administrativa systemet driver små områden för skattning av gynnsam bevarandestatus. De små områdena för "lokal bevarandestatus" beror på det administrativa beslutet att länen skall vara enheter för samråd, inte på något skäl med vetenskaplig eller EU-påbud som grund. Det ligger inbyggt i det administrativa syftet med dokumentet. **Helt orimligt att låta val av administrativa rutiner styra arealstorleken vid bedömningar av lokalt bevarandestatus på det sett som uppenbarligen skett!**

Implementering silar mygg och släpper igenom kameler! Varför överimplementerar Skogsstyrelsen en komponent av EUs art- och habitat- regelverk när Skogsstyrelsen underimplementerar ett annat? Jag har skrivit till skogsstyrelsen tidigare och fått försäkring om att det lästs, så Skogsstyrelsen är väl medveten om vad jag syftar på, så jag tar det förenklat här: Sverige skall ha tillräckligt med areal av "urprungshabitat", dvs de naturtyper som fanns före industrialiseringen. Enligt Sveriges rapportering till EU och "forskarna" (vilka de nu är, i den artikel av den tongivande forskaren Angelstam 2001 jag refererar i det här dokumentet räcker det med mindre) fordras 20% och det återstod knappt 10 för några år sedan. SKA 15 verkar visa att arealen faller ytterligare, men planar troligen ut på 5% före 2025, jag tror det är för sent att genom ytterligare bevarandeåtgärder stoppa den utvecklingen. Detta tycker jag verkar en bra nivå, så det har min välsignelse ur artbevarande-synpunkt, fast vissa begränsade rekonstreringsåtgärder kan vara berättigat att utreda. Den intensitet Skogsstyrelsen ådagalägger för att överimplementera artskyddet skiljer sig markant från implementeringen av habitatskyddet, vilket jag tycker visar att det finns tolkningsutrymme för en något mer avspänd syn på artskyddet där det faktiskt tillämpas, om viljan fanns.

Riktlinjerna och konsekvensbedömningar förutsätter underlag som inte är klart. I riktlinjerna står det om artvisa vägledning som bla artdatabanken varit delaktiga i att ta fram. Dessa är inte klara än utom för en del fåglar, men planeras att vara tillgängliga i framtiden. Det står också om bedömningar som Skogsstyrelsen och länsstyrelsen gör tillsammans, sådana bedömningar har inte heller gjorts än. Således är det underlag som borde finnas för de arter, där riktlinjerna nu tillämpas (lavskrika t ex) inte fullt tillfredställande.

Grundfilosofi

Grundläggande för skogsbruk är att det inte får vara rovdrift utan uthålligt. Det är uppenbart att markägaren har starka ekonomiska incitament för stora uttag nu och låga kostnader på uthållighet (som föryngringskostnader). Sverige har under sekel formulerat ett regelverk som motverkar sådan utarmning av skogen med stöd av en stor majoritet av skogsbruket. Det är god skogsägarmoral att inte utarma skogen, utan bedriva ett uthålligt skogsbruk. Sedan är det en annan sak att man kan diskutera hur regelverket skall se ut och tillämpas, hur avvägningen skall göras mellan vinst i dag och uthållighet. Frånvaro av ett regelverk eller ett mer avspänt regelverk kanske inte skulle vara så katastrofalt som många tror, och det finns politiska och byråkratiska drivkrafter för inoptimalt komplicerat regelverk.

Med detta sagt att jag är övertygad om att någon typ av regelverk för miljövard behövs om den biologiska mångfalden inte skall drabbas oacceptabelt mycket. Mindre inskränkningar får markägarna tåla som ett normalt inslag i verksamheten, i certifieringssammanhang har 5% av arealen använts som vad som är rimligt för en miljömedveten skogsbrukare. Större inskränkningar i pågående markanvändning borde kompenseras. Detta för att inte det skall vara för billigt och enkelt att införa inskränkningar och för att enskilda markägare inte skall drabbas orättvist hårt och slumpmässigt. Markägarna får acceptera att det inte blir tillräckligt bra om det enbart bygger på markägarnas entusiasm för den goda saken och certifiering. Men detta bör genomföras i samarbetsanda, som Sverige relativt andra har varit bra på under mycket lång tid, och så att

markägarna är rimligt entusiastiska. Myndigheterna måste se till att ärendena inte blir för komplicerande och inskränkande utan förståeliga skäl och göra rimliga avvägningar mellan myndigheternas intressen och inskränkningar. Markägarnas representanter får liksom andra vara försiktiga med att polarisera för hårt, så att samarbetet blir onödigt kantigt, polariserat, partsinriktat och stelbent. Hittills har det alltså i backspeglarna gått bra, även om det ofta inte känts så just när det skedde, vilket kan ge anledning till optimism.

Men risken är stor att artskyddet drivs på ett sätt så att detta nu bryts. För att minska risken för detta rekommenderar jag "skogsbruket" att ta risken att polariseringen och misstron mot myndigheterna ökas tills regelverket artskyddsförordningen orsakar görs rimligare, eller i konsekvensanalys visas medföra måttliga konsekvenser för skogsbruket. Till exempel kunde Skogsstyrelsen referera till nyckelbiotoper och klargöra att konsekvenserna för markägarkollektivet blir mindre, om de nu blir det.

Min allvarligaste invändning är för stor och filosofisk Min huvudinvändning är att jag tror att de nya riktlinjerna minskar chansen för civilisationens överlevnad genom att det ökar komplikationsgraden, minskar överskådligheten, minskar rationell kontroll, minskar förtroendet för överheten och förmågan att påverka den, ägnar stor del av energin på detaljstyrning i frågor där det är osäkert vart detaljstyrningen väger, minskat fokus på de stora överlevnadsproblem och de problem som kunde ge oss ett bättre liv till förmån för små uppblåsta problem "petitesser" ([I dagens Sverige är hotet mot "skogsarterna" av att fälla träd relativt litet](#)). Realistiskt "naturbruk" nedprioriteras i relation till orealistiskt "naturbevarande". Men detta blir för filosofiskt för att utveckla mer här.

Dag Lindgren 2016-07-11, ligger på <http://daglindgren.upsc.se/Naturv/ArtskyddKonsekvens.pdf>, succesivt förbättrade versioner sedan slutet av juni.